

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stryczyńska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

SSN Robert Stefanicki (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z.P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Łodzi

o odpowiedzialność za długi zmarłego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 kwietnia 2026 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 8 listopada 2023 r., sygn. akt III AUa 1575/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Ewa Stryczyńska Robert Stefanicki

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 20 października 2022 r. oddalił
odwołanie Z.P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Łodzi z

dnia 25 września 2020 r. zmieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 sierpnia 2020 r. w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na spadkobiercę zmarłej M.P. za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą, w której określił wysokość zobowiązań płatnika składek M.P. zmarłej [...] 2020 r. na dzień otwarcia spadku, to jest na dzień śmierci spadkodawcy na kwotę 151.814,96 zł. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że w związku z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza, Z.P., będąc spadkobiercą M.P., ponosi odpowiedzialność za wszystkie długi spadkodawcy do wysokości stanu czynnego spadku.

W sprawie Sąd poczynił ustalenia, z których wynikało, że M.P. prowadziła działalność gospodarczą i nie opłacała z tego tytułu należnych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz na Fundusz P.. W dniu 7 października 2016 r. pomiędzy Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a M.P. doszło do zawarcia umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek. Na mocy aneksu nr [...] zadłużenie M.P. zostało rozłożone na miesięczne raty płatne w okresie od 18 września 2018 r. do 18 października 2024 r. Łączne zadłużenie wnioskodawczyni na dzień zawarcia aneksu, to jest 6 września 2018 r., wyniosło 107.270,93 zł. W okresie od września 2018 r. do listopada 2019 r. M.P., stosownie do zawartego aneksu, spłacała zaległości składowe. W dniu [...] 2020 r. M.P. zmarła. Jej jedynym spadkobiercą jest mąż Z.P., który nabył po niej spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

Sąd Okręgowy uznał, że zarówno kwoty zobowiązań, jak i kwoty kosztów upomnień i egzekucji zostały ustalone prawidłowo. Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo rozliczył dokonane wpłaty na zobowiązania wcześniejsze, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami tj. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1771 ze zm.), które określa tryb i kolejność rozliczania wpłat. W przypadku wyższej kwoty wpłaty, pozostała część została zaliczona na poczet spłaty na najstarsze pozostałe zobowiązania. Wnioskodawczyni w momencie dokonywania wpłaty miała zaległości w datach wymagalności starszych niż data wpłaty, organ rentowy prawidłowo zaliczył te wpłaty na spłatę wcześniejszych zobowiązań. W przypadku naliczenia na ten okres kosztów

egzekucji kwota wpłaty w pierwszej kolejności została pomniejszona o te koszty. Wszystkie wpłaty zostały prawidłowo zaliczone do poszczególnych okresów zobowiązań wynikających z deklaracji. Zobowiązania odsetkowe określono na datę wydania decyzji. Zawarty układ ratalny określał spłatę zaległych zobowiązań niepodlegających umorzeniu na podstawie umowy o spłatę ratalną. Przerwanie spłaty składek było równoznaczne z rozwiązaniem umowy o spłatę ratalną, a tym samym skutkowało zmianę salda zobowiązań wynikającego z przywrócenia jako wymagalnych, zobowiązań objętych abolicją.

Decyzją z dnia 6 sierpnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Łodzi określił wysokość zobowiązań płatnika M.P. zmarłej [...] 2020 r. na dzień otwarcia spadku tj. dzień śmierci spadkodawcy na kwotę 154.497,71 zł oraz orzekł, że Z.P. jako spadkobierca po M.P. ponosi odpowiedzialność za długi spadkodawcy do wysokości stanu czynnego spadku. Zaskarżoną decyzją z dnia 25 września 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Łodzi zmienił decyzję Zakładu z dnia 6 sierpnia 2020 r. w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na spadkobiercę zmarłej M.P. za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą: określił wysokość zobowiązań zmarłej [...] 2020 r. płatnika M.P. na dzień otwarcia spadku tj. dzień śmierci spadkodawcy na kwotę 151.814,96 zł w tym z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres od marca 2005 r. do lipca 2016 r. w kwocie 60.733,42 zł, odsetek na dzień zgonu tj. [...] 2020 r. w wysokości 48.718,00 zł, kosztów upomnienia w wysokości 174 zł oraz kosztów egzekucyjnych w wysokości 2.573 zł; z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od lipca 2005 r. do sierpnia 2005 r., od grudnia 2007 r. do lutego 2009 r., od stycznia 2011 r. do czerwca 2016 r., od grudnia 2019 r. do stycznia 2020 r. w wysokości 21.375,01 zł, odsetek na dzień zgonu tj. [...] 2020 r. w wysokości 13.044 zł, kosztów upomnienia w wysokości 72,80 zł oraz kosztów egzekucyjnych w wysokości 367,80 zł; z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz P. za okres od marca 2005 r. do lutego 2009 r., od stycznia 2010 r. do lutego 2010 r. w wysokości 1.910,23 zł, odsetek na dzień zgonu to jest [...] 2020 r. w wysokości 2.481 zł, kosztów upomnienia w wysokości 139,20 zł oraz kosztów egzekucyjnych w wysokości 226,50 zł. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych podniósł, że Z.P. jako spadkobierca po M.P. ponosi odpowiedzialność

za długi spadkodawcy do wysokości stanu czynnego spadku. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w związku z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza, Z.P. ponosi odpowiedzialność za wszystkie długi spadkodawcy do wysokości stanu czynnego spadku. W ocenie Sądu dokonane przez biegłego z zakresu księgowości szczegółowe wyliczenia prowadzą do jednoznacznego wniosku, że dokonane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyliczenia są prawidłowe.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. W niniejszej sprawie wnioskodawca nie kwestionował swojej odpowiedzialności za długi składkowe zmarłej M.P., a jego zastrzeżenia dotyczyły wyłącznie wysokości zadłużenia, które jego zdaniem zostało stanowczo zawyżone, tym bardziej że jego zmarła żona spłacała zadłużenie stosownie do zawartego układu ratalnego.

Na okoliczność wyliczenia długu spadkowego po zmarłej M.P. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, który dokonał szczegółowych wyliczeń prowadzących do jednoznacznego wniosku, że organ rentowy prawidłowo rozliczył dokonane wpłaty na zobowiązania wcześniejsze zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, to jest rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a w konsekwencji, że kwoty zobowiązań i kwoty kosztów upomnień i egzekucji zostały prawidłowo ustalone przez organ rentowy. Różnica zaś kwot ustalonych w zaskarżonej decyzji w stosunku do rat określonych w aneksie do umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek wynikała z faktu przerwania przez M.P. spłaty składek, co było równoznaczne z rozwiązaniem umowy o spłatę ratalną, a w konsekwencji skutkowało zmianą salda zobowiązań wynikającego z przywrócenia jako wymagalnych zobowiązań objętych abolicją.

Sąd wskazał, że zgodnie z regulacją ustawy abolicyjnej, w przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia, niepodlegające umorzeniu należności zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczony termin ich płatności, warunek opłacenia należności niepodlegających umorzeniu, uważa się za spełniony po zakończeniu realizacji umowy. Rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń

społecznych. Ilość i wysokość rat uzależniona jest od kwoty zadłużenia, uwzględnia możliwości płatnicze zobowiązanego oraz stan finansów funduszu ubezpieczeń społecznych. W tym przypadku nie ma zastosowania regulacja ustawy abolicyjnej mówiąca, że należności niepodlegające umorzeniu podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia, natomiast zgodnie z regulacją tej ustawy, decyzja o umorzeniu należności będzie mogła zostać wydana dopiero po spłacie należności objętych układem ratalnym. Reasumując, Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalając wysokość długu spadkowego po zmarłej M.P., wziął pod uwagę, że w związku z brakiem spłaty należności objętych układem ratalnym nie doszło do umorzenia należności na podstawie ustawy abolicyjnej i kwotę tę uwzględnił przy wyliczaniu zaległych należności składkowych.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 8 listopada 2023 r. na skutek apelacji Z.P. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 20 października 2022 r. oddalił apelację odwołującego, stwierdzając, że nie jest ona zasadna. Sąd odwoławczy uznał, rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego za prawidłowe. W niniejszej sprawie odwołujący co do zasady nie kwestionuje podstawy swojej odpowiedzialności za długi zmarłej małżonki, a jedynie wysokość zadłużenia pozostałego do spłaty.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji, które Sąd Apelacyjny w pełni podzielił, a także z załączonej do akt sprawy dokumentacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jednoznacznie wynika, że zmarła [...] 2020 r. M.P. prowadziła działalność gospodarczą od 15 września 2004 r. do 19 lipca 2016 r. oraz od 12 sierpnia 2016 r. i nie opłacała z tego tytułu należnych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz na Fundusz P. począwszy już od 2005 r. W dniu 28 lipca 2016 r. organ rentowy wydał decyzję o odmowie umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od stycznia 2005 r. do lutego 2009 r. w oparciu o art.1 ust. 13 pkt 2 ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551 ze zm., „ustawa abolicyjna”), albowiem na dzień wydania tej decyzji na koncie rozliczeniowym płatnika widniały zaległości niepodlegające umorzeniu, określone w art. 1 ust. 10 ustawy.

W dalszej kolejności organ rentowy wydał decyzję z 12 grudnia 2016 r., w której ponownie na wniosek płatnika określił należności podlegające umorzeniu w

trybie powołanej ustawy abolicyjnej, wskazując, że warunkiem ich umorzenia jest spłata należności niepodlegających umorzeniu (tzw. decyzja warunkowa). Powyższa decyzja stała się prawomocna w dniu 15 stycznia 2017 r. W dniu 7 października 2016 r. Dyrektor II Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi na podstawie zawartej umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek rozłożył M.P. na miesięczne raty zadłużenie z tytułu należności niepodlegających umorzeniu. Na mocy aneksu nr [...] do umowy ratalnej Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyznaczył nowy termin spłaty zaległości niepodlegających umorzeniu, płatnych w okresie od 18 września 2018 r. do 18 października 2024 r. M.P. spłacała zaległości składkowe zgodnie z umową w okresie od września 2018 r. do listopada 2019 r., a Zakład prawidłowo zaliczył te wpłaty na spłatę wcześniejszych zobowiązań, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. 2022 r. poz. 1771).

Sąd Apelacyjny odnosząc się do zarzutu apelacji dotyczącego ustalenia prawidłowej wysokości zobowiązań zmarłej - płatnika na datę wydania zaskarżonej decyzji w dniu 25 września 2020 r., podniósł, że wbrew twierdzeniom apelacji, kwoty spłaconego przez M. P. w okresie od września 2018 r. do listopada 2019 r. zadłużenia zostały uwzględnione przez Zakład w zaskarżonej decyzji, co potwierdza opinia biegłego księgowego. Opinia biegłego z zakresu ekonomiki przedsiębiorstw, zatrudnienia i płac A.G. stanowi miarodajny materiał orzeczniczy. Biegły w opinii uzupełniającej odniósł się szczegółowo do zarzutów kwestionujących uwzględnienie w opinii wpłat dokonanych przez M.P. w okresie od października 2018 r. do listopada 2019 r. w ramach zawartej umowy o rozłożeniu na raty. Do opinii uzupełniającej strona odwołująca nie wносиła już zastrzeżeń merytorycznych. Również zarzuty apelacji, kwestionujące ustalenia sądu meriti poczynione w oparciu o opinię biegłego księgowego, nie zawierają żadnych konkretnych argumentów pozwalających odnieść się do nich merytorycznie. W szczególności apelujący nie wskazał, która kwota z wymienionych w piśmie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych poczynawszy od 18 października 2018 r. została błędnie rozliczona i ewentualnie, w jakim zakresie.

Sąd porządkując te ustalenia, zwrócił uwagę, że zaskarżona decyzja z 25 września 2020 r. określa wysokość zobowiązań zmarłej - płatnika na dzień otwarcia spadku, to jest na [...] 2020 r. według stanu faktycznego na datę wydania decyzji. Jednocześnie w dacie wydania zaskarżonej decyzji obowiązywała decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 6 marca 2020 r. o umorzeniu postępowania w zakresie umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, emerytalne, rentowe i wypadkowe z powodu śmierci strony. Jak wynika z uzasadnienia tej decyzji, postanowieniem z 20 lutego 2020 r. organ rentowy zawiesił postępowanie w sprawie z wniosku M.P. z 16 listopada 2016 r. o umorzenie należności z tytułu składek na podstawie art. 97 § 1 pkt 1 k.p.a. do czasu ustanowienia zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa. Nadto organ rentowy przywołał art. 12 ust. 10 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwa osoby fizycznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 1629 ze zm.), wskazując, że uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego wygasło z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci płatnika składek, to jest z dniem [...] 2020 r. W konsekwencji tych zdarzeń organ rentowy postanowieniem z dnia 5 marca 2020 r. podjął zawieszone postępowanie w przedmiocie wniosku abolicyjnego zmarłej - płatnika i na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. umorzył postępowanie w powyższym zakresie.

Podniesiono także, że prawomocna decyzja z 12 grudnia 2016 r., wydana w trybie o art. 1 ust. 8 ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, miała charakter decyzji warunkowej i nie stanowiła decyzji ostatecznie umarzającej zaległości za okres do 28 lutego 2009 r. (art. 1 ust. 1 ustawy). Była to decyzja warunkowa, albowiem na dzień jej wydania na koncie rozliczeniowym płatnika widniały zaległości niepodlegające umorzeniu, określone w art. 1 ust. 10 ustawy, czego dowodem było zawarcie układu ratalnego w 2016 r., zmodyfikowanego we wrześniu 2018 r., wskazywanym przez odwołującego się aneksem nr [...]. Do dnia śmierci płatnika składek nie została wydana decyzja ostateczna w trybie art. 1 ust. 13 pkt 1 o umorzeniu zaległości za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r. Również apelujący, stawiając zarzuty odnośnie do bezzasadnego „niezastosowania ustawy abolicyjnej”, takiego faktu nie podnosi. Z tych wszystkich względów nie ma podstaw faktycznych i prawnych do pominięcia opisanych wyżej

zaległości, albowiem nie zostały one umorzone, jak też ostatecznie nie zostały spełnione warunki z ustawy abolicyjnej o wydaniu decyzji umarzającej w trybie art. 1 ust. 13 pkt 1 tej ustawy. Miały wpływ na zmianę salda zobowiązań wynikającego z przywrócenia - jako wymagalnych - zobowiązań objętych warunkową decyzją wydaną w trybie ustawy abolicyjnej. Na łączną kwotę 151.814,96 zł złożyły się ponadto odsetki ustalone na dzień zgonu płatnika i koszty egzekucyjne określone na datę wydania spornej decyzji, których apelujący nie kwestionuje. Innymi słowy, kwota ustalonego zobowiązania obejmuje nie tylko pozostałą do zapłaty kwotę należności niepodlegających umorzeniu w trybie ustawy abolicyjnej, będącą przedmiotem aneksu nr [...] z dnia 6 września 2018 r. do umowy ratalnej (to jest kwotę 107.270,93 zł), ale również, co wynika wprost z ustaleń sądu, zobowiązania objęte wcześniejszą decyzją warunkową (decyzją z 12 grudnia 2016 r. określającą należności podlegające umorzeniu pod warunkiem spłaty ww. kwoty w ustalonym terminie). Jak wynika z treści tego aneksu, umowa ratalna dotyczyła tylko zadłużenia zmarłej - płatnika z tytułu składek na ubezpieczenia za okres od sierpnia 2009 r. do czerwca 2016 r. (§ 2 pkt 2 umowy). Natomiast istniejące zadłużenie obejmowało zaległości za znacznie dłuższy okres z tytułu składek: na ubezpieczenie społeczne od marca 2005 r. do lipca 2016 r.; na ubezpieczenie zdrowotne za okres: od lipca do sierpnia 2005 r., od grudnia 2007 r. do lutego 2009 r., od stycznia 2011 r. do czerwca 2016 r. i od grudnia 2019 r. do stycznia 2020 r. i na Fundusz P. za okres od marca 2005 r. do lutego 2009 r., od stycznia do lutego 2010 r. Rozliczenie wpłat dokonanych przez zmarłą - płatnika w ramach układu ratalnego poczynszy od 18 października 2018 r. do 9 grudnia 2019 r. (załączone dowody wpłat od 18 października 2018 r. na k.10-11 akt sprawy) zostało dodatkowo szczegółowo zobrazowane zestawieniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych według stanu na 23 września 2020 r. (akta Zakładu Ubezpieczeń Społecznych). Wobec powyższego Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że określona w zaskarżonej decyzji kwota zadłużenia – 151.814,96 zł jest ustalona prawidłowo.

W tym stanie rzeczy, dzielając w pełni stanowisko Sądu Okręgowego i nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny oddalił apelację skarżącego.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. W podstawach skargi podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niezastosowanie na kanwie niniejszej sprawy oraz niesłuszne przyjęcie, że na poczet zobowiązania wnioskodawcy, który ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe zmarłej żony M.P., należy zaliczyć zobowiązania objęte decyzją warunkową z dnia 2 grudnia 2016 r. za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r., podczas gdy powyższe zobowiązania są przedawnione.

Skarżący powołał się również na obrazę przepisów prawa procesowego mogącego mieć istotny wpływ na treść skarżonego wyroku, a mianowicie art. 233 w związku z art. 391 § 1 i 382 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów z naruszeniem zasad logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego wyrażający się niesłusznym przyjęciu przez Sąd meriti, że spadkobierca zmarłej M.P. – Z.P. ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe M.P. do kwoty 151.814,96 zł podczas gdy pominięcie przy ocenie materiału dowodowego niniejszej sprawy, że w dniu 6 września 2018 r. zmarła M.P. zawarła aneks do umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek społecznych na kwotę 107.270,93 zł i przez okres, od września 2018 r. do listopada 2019 r. dokonywała regularnej płatności z tytułu spłaty zaległości oraz bieżących wpłat, a należności organu rentowego za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r. uległy przedawnieniu, a także naruszenie art. 387 § 2¹ k.p.c. przez brak prawno-relevantnej argumentacji Sądu meriti, dlaczego uznał, za niezasadne pomniejszenie z kwoty 151.814,96 zł należności uiszczonych przez M.P. za jej życia i nie rozważył zarzutu przedawnienia należności organu rentowego za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r. czego skutkiem był błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydania wyroku wyrażający się w niesłusznym uznaniu przez Sąd meriti, że kwota odpowiedzialności Z.P. za długi spadkowe M.P. nie może zostać pomniejszona o kwotę spłaconych rat przez M.P. za jej życia.

Biorąc pod uwagę powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uwzględnienie skargi kasacyjnej i uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpatrzenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów

postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut pierwszy skargi kasacyjnej oparty o naruszenie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w części zasadny, zdecydował o wydaniu wyroku reformatoryjnego i rozstrzygnięciu, że w spornym okresie skarżący zasadnie zarzucił nieuwzględnienie przedawnienia należności składowych objętych przejętym przez niego zobowiązaniem ustalonych zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na Z.P. spadkobiercy zmarłej M.P. za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm., dalej także jako „ustawa systemowa”), płatnicy obliczają, rozliczają i przekazują co miesiąc do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe za pracowników. Artykuł 46 ust. 1 ustawy systemowej nakłada na płatnika składek obowiązek obliczania, rozliczania i opłacania należnych składek za każdy miesiąc kalendarzowy, według zasad wynikających z przepisów tego aktu. Opisany wyżej obowiązek ma bezwzględny charakter, co oznacza, że jeżeli przy poborze składek na ubezpieczenia społeczne dojdzie do naruszenia obowiązujących przepisów, także przez organ dokonujący takiego poboru, to organ ten nie ma podstaw prawnych do stosowania jakichkolwiek ulg z tego tytułu w stosunku do płatnika składek.

Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność obecnie już nieobowiązująca (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1551 ze zm., także jako: „ustawa abolicyjna”) ustanowiła dwuetapowe postępowanie umarzania należności składowych. Składają się na nie decyzja, określająca warunki umorzenia, do której odniesienie ma art. 1 ust. 8 oraz decyzja o umorzeniu należności lub o odmowie ich umorzenia zgodnie z dyspozycją art. 1 ust. 13. Z treści pierwszego z wymienionych tu przepisów wynika, że decyzja ta ma charakter porządkujący i informacyjny. Należy

wskazać w niej zarówno obowiązki warunkujące umorzenie, jak i określić kwoty należności podlegających umorzeniu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2018 r., I UK 283/17). Warunkiem umorzenia należności jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji o umorzeniu należności, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia i fundusze określone w tej ustawie. Druga z wymienionych decyzji ma charakter wykonawczy w stosunku do decyzji warunkującej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2022 r., I USKP 128/21, LEX nr 3537854).

Jeśli przyjąć, że umowa o rozłożeniu na raty z art. 1 ust. 12 ustawy abolicyjnej i układ ratalny z art. 29 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie różnią się, to nie jest to instytucja nowa, czyli nie wiąże się tylko z abolicją składek. Podkreśla się to, aby stwierdzić, iż nie można uznać, że niezrealizowanie warunków umowy dotyczącej rozłożenia należności na raty zawsze powoduje powrót do sytuacji unormowanej w art. 1 ust. 11 ustawy (czyli takiej, jakby umowy w ogóle nie było). Stanowisko takie nie jest uprawnione z tego względu, że skoro ustawa wskazuje na stosowanie określonej umowy (układu ratalnego) i strony ją zawierają, to w przypadku niespełnienia jej warunków nie można twierdzić, że jej realizacja jest w ogóle bez znaczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2019 r., III UK 178/18, OSNP 2020, nr 5, poz. 46).

Umowa dotycząca układu ratalnego jest umową cywilnoprawną odnoszoną do zobowiązania składkowego (art. 29 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Zawarcie tej umowy powoduje, że płatnik może wykonać układ w przeważającej części, a nawet prawie w całości. Termin płatności może być późniejszy niż termin 12 miesięcy (wynikający z art. 1 ust. 11 ustawy), choćby dlatego, że sam układ może być zawarty z końcem tego okresu i określać płatność rat po tym terminie. Przyjąć należy, że spłata rat jest zdarzeniem prawnym, które likwiduje dług. Oczywiście znaczenie ma pełne wykonanie układu, dlatego obowiązuje ustawowe zastrzeżenie (poza umową), że jeżeli dłużnik nie spłaca w terminie ustalonych przez Zakład rat, to pozostała kwota staje się natychmiast wymagalna z odsetkami (art. 29 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Podobną regulację zawarto w § 7 ust. 4 umowy z dnia 7 października 2016 r. o rozłożeniu na raty należności składkowych - po rozwiązaniu umowy należności z tytułu składek stają się wymagalne wraz z odsetkami i podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o

postępowaniu egzekucyjnym. Z takiej regulacji nie wynika jednak automatyczny powrót do warunku zawartego w art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej, bo taki skutek nieterminowej realizacji układu nie został w ustawie określony.

M.P. zawarła aneks do umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek społecznych na kwotę 107.270,93 zł i przez okres, od września 2018 r. do listopada 2019 r. dokonywała regularnej płatności z tytułu spłaty zaległości. Zgodnie z § 22 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1771 ze zm.) wpłatę należności z tytułu składek objętych układem ratalnym lub odroczeniem terminu płatności rozlicza się na pokrycie kosztów upomnienia, składek oraz przysługujących od nich odsetek za zwłokę i opłaty prolongacyjnej, a następnie na pokrycie wymierzonej dodatkowej opłaty.

W ocenie Sądu Najwyższego z tego ostatniego przepisu wynika, że składki wpłacone zgodnie z prawidłowo sporządzoną deklaracją za dany miesiąc - powinny być zewidencjonowane zgodnie z tą deklaracją, a nie na poczet innych należności. Unormowanie to jest regułą, mającą duże znaczenie dla pewności dokonywanych operacji finansowych. Płatnik składek powinien mieć poczucie bezpieczeństwa i przekonanie, że wpłacone składki zostaną zewidencjonowane zgodnie z prawidłowo wypełnionymi deklaracjami. Przeciwnie działania organu rentowego mogłyby doprowadzić do chaosu, w którym płatnik składek nie wie, w których miesiącach powstała niedopłata, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie potrafi precyzyjnie wskazać wpłaconych przez niego kwot, które zostały zewidencjonowane na zadłużenie z wcześniejszych miesięcy. Taka sytuacja zapewne powstała w niniejszej sprawie, gdyż Sądy pierwszej i drugiej instancji w uzasadnieniach wyroków nie wskazują dokładnie kwot i miesięcy, w których składki nie zostały prawidłowo zapłacone. Przedstawione wyżej unormowanie znajduje pewną analogię w art. 451 § 1 k.c., zgodnie z którym to dłużnik w pierwszej kolejności (przed wierzycielem) ma uprawnienie do wskazania, który ze swoich długów chce zaspokoić. Wyborowi dłużnika wierzyciel nie może się sprzeciwić, bowiem popadnie w zwłokę (art. 486 § 2 k.c.), chyba że zachodzi sytuacja wskazana w art. 451 § 1 zdanie drugie k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2014 r., I UK 264/13, OSNP 2015, nr 4, poz. 57).

W sprawie jednak ustalono, a ustalenia te są w postępowaniu wiążące, że biegły z zakresu rachunkowości w ekspertyzie dokonał szczegółowych wyliczeń prowadzących do jednoznacznego wniosku, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo rozliczył dokonane wpłaty na zobowiązania wcześniejsze zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami tj. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a w konsekwencji, że kwoty zobowiązań i kwoty kosztów upomnień i egzekucji zostały prawidłowo ustalone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Różnica zaś kwot ustalonych w zaskarżonej decyzji w stosunku do rat określonych w aneksie do umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek wynikała z faktu przerwania przez M.P. spłaty składek, co było równoznaczne z rozwiązaniem umowy o spłatę ratalną, a w konsekwencji skutkowało zmianą salda zobowiązań wynikającego z przywrócenia jako wymagalnych zobowiązań objętych abolicją. Należy jedynie dodać, że w systemie kasacyjnym nie wystarczy wytknięcie sądowi drugiej instancji niezgodności dokonanych wyliczeń z regułami matematycznymi, lecz konieczne jest także powołanie odpowiednich przepisów prawa, które zostały "przy okazji" naruszone, a proste działania rachunkowe nie wymagają wiadomości specjalnych, więc sąd dokonujący samodzielnie takich wyliczeń nie narusza art. 278 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2017 r., II UK 165/16, LEX nr 2306371; postanowienie Sądu Najwyższego z 24 marca 2022 r., I CSK 547/22, LEX nr 3404756).

Do dnia śmierci płatnika składek nie została wydana decyzja ostateczna w trybie art. 1 ust. 13 pkt 1 o umorzeniu zaległości za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r., a zaległości, które nie zostały umorzone, bowiem ostatecznie nie zostały spełnione warunki z ustawy abolicyjnej o wydaniu decyzji umarzającej w trybie art. 1 ust. 13 pkt 1 tej ustawy miały wpływ na zmianę salda zobowiązań wynikającego z przywrócenia jako wymagalnych, zobowiązań objętych warunkową decyzją wydaną w trybie ustawy abolicyjnej. Na łączną kwotę 151.814,96 zł złożyły się ponadto odsetki ustalone na dzień zgonu płatnika i koszty egzekucyjne określone na datę wydania spornej decyzji, których apelujący nie kwestionuje. Innymi słowy, kwota ustalonego zobowiązania obejmuje nie tylko pozostałą do zapłaty kwotę należności

niepodlegających umorzeniu w trybie ustawy abolicyjnej, będącą przedmiotem aneksu nr [...] z dnia 6 września 2018 r. do umowy ratalnej (to jest kwotę 107.270,93 zł), ale również, co wynika wprost z ustaleń sądu, zobowiązania objęte wcześniejszą decyzją warunkową (to jest decyzją z 12 grudnia 2016 r. określającą należności podlegające umorzeniu pod warunkiem ich spłaty w ustalonym terminie). Jak wynika z treści tego aneksu, umowa ratalna dotyczyła tylko zadłużenia zmarłej - płatnika z tytułu składek na ubezpieczenia za okres od sierpnia 2009 r. do czerwca 2016 r. (§ 2 pkt 2 umowy), natomiast istniejące zadłużenie obejmowało zaległości za znacznie dłuższy okres z tytułu składek: na ubezpieczenie społeczne od marca 2005 r. do lipca 2016 r. Stąd też kwotą zobowiązania przejętego przez Z.P. zostały objęte należności składkowe i inne należności za cały sporny okres składające się na łączną kwotę 151.814,96 zł.

W zakresie należności za okres od 2005 r. do 28 lutego 2009 r. skarżący podniósł zarzut przedawnienia na podstawie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niezastosowanie do zobowiązania wnioskodawcy, który ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe zmarłej żony M.P. Przedawnienie należności składowych zostało uregulowane w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z tym przepisem należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-6. Nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia (art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Ponadto zawieszenie terminu przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu od dnia zawarcia umowy, o której mowa w art. 29 ust. 1a, do dnia terminu płatności odroczonej należności z tytułu składek lub ostatniej raty i bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od pierwszego dnia miesiąca, w którym nastąpiło rozpoczęcie potrąceń ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych wypłacanych przez Zakład lub podjęcie pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony, do ostatniego dnia miesiąca, w którym zakończono potrącenia, lub do dnia

zakończenia postępowania egzekucyjnego (art. 5a-b). Bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia przez Zakład postępowania w sprawie wydania decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna (art. 5f). Bieg terminu przedawnienia, o którym mowa w ust. 4, ulega zawieszeniu od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy (art. 6).

Analiza przedawnienia należności składkowych wymaga oceny zastosowania przepisu art. 24 ustawy systemowej z uwzględnieniem dwóch kluczowych nowelizacji, jakie w odniesieniu do okresu zobowiązania objętego zaskarżoną decyzją wymagały zastosowania do należności składkowych. Sąd Najwyższy w wyroku z 15 listopada 2022 r. (II USKP 17/22, LEX nr 3537845) wskazał, że w świetle pierwotnej treści art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Stosownie do art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w ówczesnym brzmieniu, bieg przedawnienia przerywało odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik.

Regulacja ta została zmieniona ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074). Przepis art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r. stanowił, że należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-5d. Ustawa z dnia 18 grudnia 2002 r. nie zawierała przepisów przejściowych w zakresie stosowania zmienionego art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych do należności z tytułu składek wymagalnych i nieprzedawnionych przed dniem 1 stycznia 2003 r. (por. W.

Morawski (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. J. Wantoch-Rekowski, Warszawa 2015, art. 31).

Ukształtowane jednolite orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazywało, że mimo iż zobowiązanie składkowe powstało pod rządami przepisów przewidujących krótszy termin przedawnienia, to jeżeli w momencie wejścia w życie normy prawnej wydłużającej termin przedawnienia to zobowiązanie nie uległo jeszcze przedawnieniu, zastosowanie miały nowe reguły (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r. I UZP 4/08, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 19 i z dnia 2 lipca 2008 r., II UZP 5/08, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 17). Regulacja zawarta w ustawie zmieniającej wprowadzała też instytucję nieprzedawnienia się należności z tytułu składek zabezpieczonych hipoteką lub zastawem (art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązań z tytułu składek (art. 24 ust. 5a, ust. 5b i ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), przerwania biegu terminu przedawnienia zobowiązań z tytułu składek (art. 24 ust. 5c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a także przedawnienia zobowiązania z tytułu składek wynikających z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej (art. 24 ust. 5d ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Co istotne, zgodnie z ugruntowanym poglądem prezentowanym w orzecznictwie zarówno sądów administracyjnych, jak i sądów powszechnych, do nieprzedawnionych do dnia 31 grudnia 2002 r. należności stosuje się nie tylko nowy, wydłużony termin przedawnienia, ale również wszystkie nowe przepisy dotyczące okoliczności mających wpływ na bieg tego terminu, to jest jego przerwanie i zawieszenie, o ile wymienione w nowych przepisach podstawy przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia powstały po tej dacie. Skutki wcześniejszych zdarzeń oceniać zaś należy według przepisów obowiązujących w chwili ich zaistnienia (uchwały już cytowane Sądu Najwyższego z: 8 lipca 2008 r., I UZP 4/08 oraz z dnia 2 lipca 2008 r., II UZP 5/08, a także wyroki Sądu Najwyższego z: 25 października 2022 r., II USKP 243/21, LEX nr 3518476; 16 stycznia 2024 r., I USKP 16/23, LEX nr 3656096 oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego z: 9 grudnia 2008 r., II GSK 547/08, LEX nr 957970; 8 lutego 2011 r., II GSK193/10, LEX nr 958125; 25 lutego 2014 r., II GSK 119/13, LEX nr 1495094; 21 marca 2014 r., II FSK 815/12, LEX nr 1447076).

Kolejna zmiana okresu przedawnienia należności składkowych została wprowadzona od dnia 1 stycznia 2012 r. Z tą datą na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378) zmieniono treść art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i skrócono okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Zgodnie z art. 27 powołanej ustawy, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą z tym, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zasady wynikającej z tego przepisu, do należności składkowych nieprzedawnionych do dnia 1 stycznia 2012 r. (a więc z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 powołanego przepisu, stosownie do którego, jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby - zgodnie z przepisami dotychczasowymi - wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Termin przedawnienia, przewidziany w omawianym przepisie, ulegał przez lata zmianom. Początkowo wynosił 5 lat, następnie – 10 lat, by w końcu zostać ponownie skróconym do 5 lat. Dziesięcioletni okres przedawnienia obowiązywał w okresie od 1 stycznia 2003 r. do 31 grudnia 2011 r. Z uwagi na znaczny upływ czasu od wprowadzonych zmian wystarczy wspomnieć, że do przedawnienia należności z tytułu składek, którego bieg rozpoczął się przed 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, z tym że 5-letni bieg przedawnienia rozpoczyna się od 1 stycznia 2012 r., co wynika z art. 27 ust. 1 ustawy z 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 232, poz. 1378). Jeśli jednak przedawnienie rozpoczęte przed 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu (art. 27 ust. 2 tej ustawy). Prawo zmiany terminów przedawnienia jest domeną ustawodawcy i skoro

ma w ten sposób wpływ na stosunki cywilnoprawne, to obejmuje ono również stosunki publicznoprawne (należności składkowe). Inaczej mówiąc, dłużnik musi się poddać terminom przedawnienia wydłużanym przez ustawodawcę w czasie trwania stosunku prawnego (wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w: Łodzi z 8 czerwca 2017 r., III SA/Łd 305/17, LEX nr 2328710; Warszawie z 28 lutego 2018 r., VIII SA/Wa 752/17, LEX nr 2459946).

Stosownie do przepisu art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 59 § 1 pkt 9 Ordynacji podatkowej zobowiązanie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne wygasa wskutek przedawnienia. Przedawnienie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne powoduje wygaśnięcie zobowiązania z tego tytułu w całości lub w części. Skutek ten jest więc inny niż w przypadku zobowiązań cywilnoprawnych, w których przedawnienie powoduje ograniczenie możliwości dochodzenia takiego zobowiązania, jeśli dłużnik podniesie zarzut przedawnienia (por. art. 117 k.c.). W przypadku zobowiązań dotyczących składek nie ma bowiem w ogóle możliwości ich dochodzenia (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z: 14 marca 2007 r., II GSK 338/06, LEX nr 321287; 11 czerwca 2010 r., II FSK 468/09, LEX nr 643583; Ł. Prasolek (w:) B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, wyd. 2, 2014, art. 24, Nb 25–26).

Przedawnienie uregulowane w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy nie tylko składek na ubezpieczenia społeczne, ale wszystkich należności z tytułu składek, do których należy zaliczyć także inne należności, takie jak odsetki za zwłokę, koszty upomnienia, koszty egzekucyjne czy dodatkową opłatę (por. W. Morawski, J. Wantoch-Rekowski, Przedawnienie należności z tytułu składek, s. 28). Przedawnienie roszczeń jest regułą, od której odstępstwa mogą być przewidziane tylko w ustawie (S. Rudnicki, R. Trzaskowski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna, red. J. Gudowski, Warszawa 2014, komentarz do art. 117). Trzeba jednak stale pamiętać o funkcjach, jakie ma pełnić instytucja przedawnienia w stosunkach publicznoprawnych, czyli nie tylko stabilizacji bezpieczeństwa prawnego, ale również ochrony interesów zobowiązanego. W decyzji z dnia 6 sierpnia 2020 r. w sprawie przeniesienia na Z.P. na spadkobiercę zmarłej M.P. odpowiedzialności za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek

w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą: określił wysokość zobowiązań płatnika M.P. (zmarłej [...] 2020 r.) na dzień otwarcia spadku, to jest na dzień śmierci spadkodawcy na kwotę 151.814,96 zł w tym z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres od marca 2005 r. do lipca 2016 r. w kwocie 60.733,42 zł, odsetek na dzień zgonu ([...] 2020 r.).

Skarżący podnosi zarzut przedawnienia zobowiązania za okres od 2005 r. do 2009 r. Przedawnienie jest liczone zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych od dnia wymagalności. Jak wyżej wskazano do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (według poprzednio obowiązujących zasad zastosowanie miał 10-letni okres przedawnienia) ma zatem zastosowanie 5-letnie przedawnienie, z tym, jednakże zastrzeżeniem, że nie liczy się od daty wymagalności jak stanowi art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. W tej sytuacji 5-letni termin przedawnienia zaległych składek za okres do końca 2011 r. objętych m.in. zarzutami skarżącego, należy liczyć od dnia 1 stycznia 2012 r. W niniejszej sprawie składki za okres od 2005 r. do 2009 r. – okres przedawnienia 5 letni jest liczony od 1 stycznia 2012 r., czyli do 2017 r. Ostatecznie jednak wpływ na okres przedawnienia będzie miał okres zawieszania art. 24 ust. 5 – 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i odpowiednie w tym zakresie regulacje wynikające z zawartej przez strony umowy.

Wobec powyższego należało uznać, że skarżący zasadnie zarzucił nieuwzględnienie przedawnienia należności składowych objętych przejętym przez niego zobowiązaniem ustalonych zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na Z.P. spadkobiercy zmarłej M.P. za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą. W tym zakresie zarzut skargi kasacyjnej jest uzasadniony.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji na podstawie o art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(J.K.)

[SOP]

